

ביאורים

שנים רבות הנהיג משה רבנו את ישראל. בדברי התורה המתארים בהרחבה את מה שהתרחש בשנים אלו, מתוארים ניסים רבים שמשם רבנו עשה לישראל, החל במפגש הראשון סביב האותות שעשה לפרעה, דרך מכות מצרים והציאה ממנה וכלה בניסים רבים שבמדבר. ניתן היה לתלות בראיית המופתים הללו את הידיעה שלנו על אמינות התורה והידיעה שהיא מהבורא, ולומר שמכיוון שישראל ראו שהקב"ה עשה ביד משה כל כך הרבה אותות ומופתים, בודאי שהתורה שלימד משה את עם ישראל היא אמת גמורה, וניתנה מאת הבורא. אולם הקב"ה לא הסתפק בכך. המופתים הרבים שנעשו ביד משה, יכולים אולי להוכיח לעם ישראל שמשם רבנו הוא אדם גדול שנבחר על ידי הבורא לעשות מופתים לעם ישראל, אך לא די בהם כדי להוכיח הוכחה ברורה ומוחלטת על אמינות התורה, כתורה אלוהית.

מדוע? כאשר האימות הוא רק עצם הידיעה שבכוחו של משה רבנו לעשות אותות ומופתים, חסרים עדיין מספר רכיבים כדי שיאמינו ישראל בו כנביא האמת ובתורה שהביא כתורה אלוהית.

למרות שאנו רגילים להכיר במציאות הנבואה, עצם מציאות הנבואה היא חידוש ופלא עצומים. כיצד ייתכן שאדם גשמי יזכה שידבר עימו הקב"ה בכבודו ובעצמו? בעצם זה שהקב"ה חידש את הנבואה הוא חידש חידוש גדול, שבו הוא כביכול מצמצם את עצמו ומדבר עם בני אדם. חידוש כזה גדול עדיין לא היה בתקופתם דבר פשוט וברור. עדיין לא הוכח לעם ישראל שיש מושג כזה של נבואה. ולכן כדי שיאמינו ישראל שיש מושג שכזה, צריך היה שהם יזכו לטעום אותו בעצמם.

נוסף לזה, גם אם נצליח לאמת את עצם היכולת של אדם להתנבא, עדיין לא מחויב המציאות שמשם שעשה אותות ומופתים אכן הגיע למדרגת הנבואה, שהרי קורה שנעשו מופתים לחכמים וצדיקים שאינם נביאים.

מעבר לזה, חשוב שעם ישראל ידעו ויראו בעצמם במי הקב"ה בוחר לתת את תורתו לעם ישראל. דבר זה התאפשר כאשר ישראל ראו בעצמם במעמד הר סיני איך הקב"ה נותן באמצעותו את התורה.

הרחבות

• מדרגות באמונה

וגם בך יאמינו לעולם. לכאורה יש סתירה בין הפסוקים: כבר בקריעת ים סוף כתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" [שמות יד, לא], ואם כן, מדוע היה צריך בנוסף לכך את מעמד מתן תורה "בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם" [שם יט, ט]?

רבי אברהם אבן עזרא כתב: "ואין טענה ממלת ויאמינו בה' ובמשה עבדו, כי כתוב וירא ישראל ולא כל ישראל". כלומר, בקריעת הים רק חלק מעם ישראל האמינו במשה, ואילו במתן תורה העם כולו האמין במשה.

הרמב"ן חלק עליו כיוון שלא ייתכן שעם ישראל לא האמין במשה בשירת הים, "כי זרע אברהם לא יסתפקו בנבואה...", ומלבד זאת לא נראה מהפסוקים שיש הבדל "אף כאן לא נאמר בעבור ישמע כל העם". לכן, הוא מסביר באופן אחר - בנוסף על אמונה בנבואת משה שהשיגו בים סוף, עם ישראל עצמם נעשו נביאים תחת הר סיני, ככתוב "היום הזה ראינו כי ידבר אלוהים את האדם וחיי" [דברים ה, כא].

רבי חיים בן עטר תרץ בדומה לדברי רבי יוסף אלבו שלפנינו, שקודם מתן תורה לא האמינו שה' מדבר עם משה: "ונראה לומר כי האמונה שהאמינו ישראל במשה היתה שהוא עבד ה' וה' חפץ בו ועושה תפילתו ורצונו, אך לא האמינו שהיה ה' מדבר עמו... ואומרו וגם בך יאמינו פירוש באמצעותך יאמינו בנביא אשר אקים להם תחתך בכל דור ודור לעולם כי תפקע מהם טענת סברא זו" [אור החיים שמות יט, ט].

ועל זה הדרך בעצמו הוא אמות הנביא או השליח. פי הנביא שינתן אות על-היותו נביא בראיה שהוא ילך על-פני המים, או שיבקע הנהר לעבר בו, או שילף במו-אש ולא יפנה, או שיירפא החולים או המצרעים - הנה זאת אות שהוא איש שראוי שיעשו על-ידי נסים, אותות ומופתים; אבל אין זה אמות עצמי לנבואה, וכל-שכן שאיננו אות אל שתנתן תורה על-ידי. כי כבר ימצאו אותות ומופתים נעשים בלהט^ו וכשופי; או נעשים על-ידי הצדיקים שאינם נביאים, כמו שנוזר בבבא-מציא (נט:): בענין מחלקתו של רבי אליעזר, שנעקר חרוב מקומו וחזרה אמת-המים לאחוריה, וזולת-זה, ואף-על-פי-כן לא קבעו הלכה כדבריו, לפי שלא היה מסכם^ו נביא.

ולזה תמצא פי כל האותות והמופתים שעשה משה קדם מתן-תורה, היו אותות אל שראוי שיעשו על-ידי אותות ומופתים בלבד, לא לקבל תורה על-ידי. והדבר הזה בלבד היה האמת ישראל בו, ועל-כן היו מתנהגים על-פיו, בהיותם מאמינים שה' שומע צעקתו ומקים דבריו; כמו שעשה משה במרה: "ויורהו יי עיץ" [שמות טו, כה]; וכן במלחמת עמלק [שם יז, יב]; והריד המן בתפלתו [שם טז]; ובקע הים בצעקתו - אמר הכתוב [שם יד, טו]: "מה-תצעק אלי". ועל-זה ועל פיוצא-בו נאמר בבקיעת ים סוף [שם, לא]: "ויאמינו ביי ובמשה עבדו" - רצה לומר: שהאמינו שהיה עבד ה', שיעשה ה' על-ידי אותות ומופתים, ככל אשר חפץ יגזר אמר ויקם לו^ו. כמו שנמצא זה על-ידי הצדיקים, שה' יעשה על-ידיהם אותות ומופתים אף-על-פי שאינם נביאים, כרבי פינחס בן-יאיר שבקע הנהר שלש פעמים, לפי מה שספר ממונו [חולין ז]; וכרבי חנינא בן-דוסא [תענית כה.], וחוני המעגל [שם, פ"ג מ"ח], וכןקדימו בן-גוריון שנקדה^ו לו חמה [שם כ.], וכחנניה, מישאל ועזריה שצולו מכבשן האש [דניאל ג].

אבל בעבור שהאותות והמופתים שנעשו על-ידי משה רבנו, עם-רבנים והפלטת פליאותם^ו בשנוי טבעו של עולם, לא היו מופת עצמי לנבואה - היו ישראל מספקים עדין במציאות הנבואה^ו. תדע - שהרי אחר מתן-תורה אמרו למשה [דברים ה, כ]: "היום הזה ראינו כי-ידבר אלהים את-האדם וחי"; שיראה מזה שעד המעמד ההוא היו מספקים במציאות הנבואה, עם-היותם מאמינים במשה שהוא עבד ה' להעשות על-ידי אותות ומופתים, כמו שאמר הכתוב [שמות יד, לא]: "ויאמינו ביי ובמשה עבדו".

ולזה תמצא שאמר ה' למשה בעת מתן-תורה [שם יט, ט]: "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם-בך יאמינו לעולם"^ו - כלומר: אני רוצה לאמת להם מציאות הנבואה עצמה אמות עצמי, וגם לאמת להם שאמה שלוח מאתי לתת תורה על-ידי; וזה, בשהם עצמם ישיגו למעלת הנבואה, ובהם יתאמת להם מציאות הנבואה עצמה; ועוד, שישמעו אותי מדבר עמך כשאני רוצה לתת תורה על-ידי. וזהו אמות עצמי לנבואה ולשליחות השליח. ולזה אי-אפשר שישאר אחר אותו המעמד הנכבד שום-ספק ולא שום-חשש זיוף, אחר שנתאמתו במעמד ההוא השני-דברים שהם הכרחיים לאמת מציאות "תורה מן השמים": האחד - מציאות הנבואה, לפי שקלם היו נביאים באותה שעה ושמעו קול ה' אלהים אומר להם עשרת הדברות; והשני - ששמעו את הקול אומר למשה [דברים ה, כו-כז]: "לך אמר להם: שובו לכם לאהליכם. ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל-המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה". ובהם נתאמת להם אמות עצמי כי משה היה שליח להנתן תורה מתמדת^ו לדורות על-ידי.

בלהט - סוגי כישופים ואחיות עיניים. **מסכם** - מוחזק. **יגזר אמר ויקם לו** - יגזור גזירה והיא תתקיים. **שנקדה** - שורחה. **והפלטת פליאותם** - ניסים מופלאים רחוקים מדרכי הטבע. **במציאות הנבואה** - שיש מציאות של נבואה, דיבור של אלוהים אל האדם. **מתמדת** - נצחית.

מופת אינו
אימות עצמי
לנבואה

מופתי משה לפני
מתן תורה

ישראל היו
מספקים
במציאות
הנבואה

מתן תורה הוא
האימות העצמי
לנבואה